

Rahvavalgustajad.

Suur buss krägisest kurjakuulutavalt üle kitsa tammi kõikudes, ise hoolega liiva vette rabistades. Seesistujate, rahvavalgustajate silmad otsisid igatsusega kindlat maad, seekord suvekaunist saart Mälaris- Biskops Arnöd- kuhu piiskop Magnus Bosson 13. saj. algul oli ehitanud oma suvelossi. Sellest lossist oma algses kujus säilunud piiskopi-köögist tuli enne jõulune lastesaade raadios. Lossis töötab nüüd Põhjamaade Instituudi rahvaülikool ja suveti korraldatakse siin igasuguseid kursusi. Siin korraldati 25.- 30. juunini s.a. rahvahariduse tööjuhtide kursused. Osavõtjaid oli 32, Haparannast kuni Kalmarini, mina ainukese muulasena eestlaste esindajana.

Siin oli esindatud vabaharidusega tegelevaist organisatsioonest ABF, ALS, KFM, KFK, SKS, BF, FBF, TBV, JOGT, NTO, SUS, jne- peaaegu terve tähestik!

Oli kiriku- ja kooliõpetajaid, ametnikke, töölisi, kasvatusasutuste juhte, lastekaitse- ja noorsootegelasi, ametühingute ja poliitiliste õpiringide juhte.

Koolivalitsuse sihiks oli suurendada selle värviküllase "koguduse" vaimutarkust pedagoogika, psühholoogia, raamatukogunduse ning tehniliste õppevahendite alal. Selleks korraldati loenguid ning grupitööd hommikust õhtuni. Vabaaja probleem puudus kohapeal täielikult, kuigi olime eraldatud saarele.

Kui bussi tulles Bälsta jaamas vaevalt keegi sõendas peaga nokutada, siis peale kogunemist ja rootslasile nii omast ametlikku sinatamist, olid võõristamised kadunud ja elavad vaidlused iseloomustasid tervet töönaädalat.

Kuna osavõtjate haridus, vanus, ilmavaade ja majanduslik tase kõikus kahe äärmuse vahel, oli selle nädala jooksul võimalik teha huvitavaid tähelepanekuid praegusest ühiskonnast, selle päevamuredest, värvingust ja tulevikumuredest. Kahtlemata on mu ülevaade ja aruanne kursusest vägagi ühekülgne, kuna koondunud oli vaimselt võrdlemisi vilgas ja idealistlikult häälestatud rahvas!

Puht õppealaliselt peaks eestlasi huvitama koolivalitsuse kava alandada noorte harrastusringide vanusemäära 12 a. kuni 10 aastani. Sama sooviti ka õpiringide suhtes. Meie haridustööle tähendaks see suurt kergendust, kuna nüüd nooremad lapsed jäävad ilma igasugusest majanduslikest hüvadest, kui keegi osav tegelane ei suuda väljanuputada kohapealseilt omavalitsuse- ja noorsootegelasilt summasid!

Teiseks on tähtis meeles pidada raamatukogude abi! Loengul rõhutati

et moodne raamatukogu pole mitte ainult raamatute laenutamiseks, see aitab tegelikult korraldada kursuste ja õpiringide raamatute valikut, laenutab pikemaks ajaks n.n. raamatukaste(boklådor!) õpiringide soovidele vastavalt ning annab võimaluse korral õpiringidele loengute pidamiseks oma ruume tasuta.

KF ' kirikoolil on vastavalt õpiringide vajadustele seatud vastustega kirjandust, plaate ja filme. On tellijaid vähemalt 5, saab õpiring soodustatud hinnaga, umb. 10 - 12 kr isikult, terve materjali. Nagu kataloogist selgub on valida nii kutsealalisi, keelelisi kui ka üldaineid käsitavaid kursusi.

Adr: Brevskola, Stockholm I5 kontor: Åsö gat. I55 t.440480

Vähese tasu eest võib ka saada nii rahvapälikoolide õppejõude kui teisi koolivalitsuse poolt heaks kiidetud loengute pidajaid. Seda vahendab lääni harihusselts-Länsbildningsförbund või eestlastest loengute pidajate osas saab andmeid Stockholmist koolikomiteest.

Soojalt soovitati alustada uute kursustega kui ka osavõtjaid on vaid 5- alamäär toetuse saamiseks. See oleks midagi meilegi sügiseks. Sel juhul oleks aga kindlam kas koolikomiteega või otse koolivalitsuse rahvahariduseosakonna konsulendiga ennem kõneleda. Koolivalitsusel on täpsad määrused toetust õigustavate õpiringide ja kursuste kohta. Eeskirjad on koolitoimkonnas Stockholmis Eesti Komitees olemas!

Rõõmustavalt palju kõneldi noorsooringidest, kuhu tööõhtute, teatringide ja orkestritega oli meelitatud kokku palju noori. Eriti südamelähedane tundus see töö olevat kiriku- ja karskusringidele. Muidugi kõneleti ka vaidluskoosolekuil noorte kuritegevusest. See pahe kirjutati peamiselt steriilsete, hästi planeeritud vähete loomise- ja suurte lõhkumisvõimalustega moodsate elamisalade ning suurte majanduslike hüvede üldmõisteks muutumisega arvele. Kutseühingute esindajad rõhutasid suuremate rahaliste panuste vajadust otstarbekaks sotsiaalsete paranduste läbiviimiseks. Vahetundub küll, et sinisilmne usk sotsiaalreformide lõputusse õndsusesse on sageli noori kogenematuid või vanu võrdlusvõimetuid kinnisideedega idealiste pannud unustama asja teise külje - inimese! - kelle vastutustunde suurus ja sügavus peaks piiritlema selle nii ohtralt jagatava abi kuritarvitamist. Enamus negatiivseid probleeme, nagu taipamatus, et riik on iga üksik kodanik, või, et ühiseist allikaist

saadavaid hüvesid tuleb ühiskonnal tulumaksuga lunastada, seletati kohutava kiire majandusliku tõusuga. Rõhutati eriti, et inimese vaimne areng heaolumaades ei ole suutnud sammu pidada tehnilise, majandusliku ja globaalse arenguga. Selle tõttu ka mainitud kursus katsus õpetada moodsamat ning paremat rahva-valgustamise tehnikat.

"Ühel öhtul viidi meid koolivalitsuse kulul ajalooliselt väga huvitavasse Skokloostriisse, mis nüüd on muuseum. Siia asutasid nunnad 12. saj. kloostri. Nad aeti kuninga käsul 15. saj. laiali ning omandile ehitati tänini üks paremini säilinud Rootsi losse. Herman Wrangel, Eestist pärinev aadlik, oligi ehituse ajal lossihärraks. Nagu vanadest arvetest selgub, on selle lossi seintes ka Ruhno lupja.

Külastasime samal öhtul ka väikest II saj. säilinud Yttergrani kirikut. Käsi-raamatu selle kiriku väärtuste kohta oli kirjutanud eestlane Armin Tuulse! Selles vanas kirikus oli palju vana omapära, isegi peaukse võlvil ahnitsev kuratki oli omapärane - tohutu kurgininaga, kulliküüntega ja metspõdra sarvedega.

Viimasel öhtul korraldati väikene koosviibimine, milleks paluti ka minu abi. Ei mõistnud muud kui laulda mõned eesti rahvalaulud ja kõneleda neile eestlasist. Muidugi avaldasin koolivalitsusele eestlaste nimel tänu, et meid erandlikult oli kutsutud kursust osa võtma, eriti oli see põhjendatud, kuna töö kestel mitugi korda koolivalitsuse esindajad meie vilkale isetegevusele tähelepanu juhtisid. Kahtlemata oli see siiski hädaohtlik ja esiletükkiv katse, ^{peo-} ~~sellest~~ ajast nii osa meie jaoks ära kasutada, sest mõeldud oli see vaid väikese sissejuhatuse kohvilauale. Tulemus oli ootamatu ja hämmastav, surmvaiksed kuulajad, kelle vastuse tõlgitses just üks võimalik võõritimõistja imeilusa Tegnéri ^{Luuletusega} lauluga!

Hiljem küsiti veel palju meie rahva, kultuuri ja probleemide üle. Milt on enimgi küsitud ja küsiti nüüdki, kas eesti ja läti keeled on sama sarnased kui rootsi, norra ja taani keeled. Miks osa perekonnas vanemad kõnelevad lastega vigast rootsi keelt selle asemel, et õpetada lastele nende emakeelt. Näiteks toodi keegi 26 aastane noormees, kelle vanemad vaevu oskavad rootsi keelt, poeg aga ei oskavat üldse enam eesti keelt. Miks vanem põlv ei oska üldse või väga halvasti rootsi keelt, kas on see sihilikkusest tingitud või olude sunnil eraldumine.

Samas imetleti meie viljakat isetegevust, eriti koole, koore, teatrit ja

kirjanduse rohkust. Muidugi kõneleti ka eestlaste jõukusest ja arvatavasti puht viisakusest heast ning sõbralikust iseloomust ning suurest kohusetruudusest.

Kursustele tagasi minnes, pean mainima, et mulle väga vöörastav oli arutelu ~~mane~~ vanemate õppimisest lastega ka selles nii hästi planeeritud (vähemalt usuvad kavade loojad selesse) tuleviku koolis. Leiti vajaliku olevat arvestada vastavalt keelte tundide arvu suurendamisega ~~arvestada~~ ka suurema arvu vanematega, kes on sunnitud ise inglise keelt õppima, et oma lapsi aidata. Pealegi kartvat vanemad laste upsakust kui vanemate teadmised ei ole võrreldavad nende tarkusega. Parema oleks vist kui kool võtaks õpetamise enda mureks ja vanemad kasutaksid oma aja lapse kasvatamiseks. See on minu isiklik arvamine - vabandust!

Rahvaülikoolide konsulent kõneles akadeemikute, iseõppinud- ja täienduskursustega eriteadlaste ja õppejõudude osa rahvahariduse tööpöllul. Ta rõhutas vastandina paljudele teistele tegelasile ülikoolide tähtsust ning manitses kiirele rahva üldhariduse ^{ja} ning vaimse taseme tõstmisele, et täita üleminekuaja hädaohtlikku tühimikku rahva vaimses arengus. Ta lõpetas kurjakuulutava hoiatusega, et vanade tödede kolikambri heitmisel ei asendataks neid vaid materjaalsete võitude õnnistuse ja poliitiliste ainutõdedega, siis kosivat vanakuri terve rahva!

Peab tõesti imetlema ühe osa rootsi rahva ennastsalgavat tahet ning indu! Kahju ainult, et kellalegi tikub alatasa praht ja tolm sisse ning veab osutid viltu, näitab vale aega! Masinavärk vajab kulukat määrimist ning puhastamist, et tiksus ^{täpsalt} täpsalt ja õieti - käiks ajaga kaasas, täidaks oma suure ülesande, näidata õieti!

Helga Kerstell